

Nagy tűzhányók voltak bennem

Kőrössi P. József beszélgetése Lovas Ildikóval

– Szabadkán születél, beszélj a gyerekkorodról, annál is inkább, mert sok-sok művedben visszatér egy gyereklánynak a környezete, hátha ráismerünk a tiedre.

– Szabadkán 1967-ben. Azért nehéz a gyerekkoromról beszélni, mert amit fontosnak gondoltam a gyerekkorból, illetve a kamaszkorból, a felnőtté válás korából, azt – egyelőre – becsülettel beleírtam *A spanyol menyasszonyba*. A gyerekkorunk, az én gyerekkorom és azoké, akikről általában írni szoktam, elég jó gyerekkor volt, kertvárosi környezetben, egy alföldi városban.

Nemrégiben voltam egy irodalmi fesztiválon, ami azért volt nagyon izgalmas, mert szarajevóiak, zágrábiak meg belgrádiak is jelen voltak. A belgrádi kiadómnak voltam a vendége. Arról faggattak, hogy Danilo Kiš nekem mennyire fontos és hogyan? A jugoszláv kérdést próbálják újraértékelni, újra körüljárni a maguk módján. Azt, hogy Danilo Kiš nálam hogyan van vagy nincs jelen, nem tudom és nem szeretem hangoztatni, csak azért, mert most divat. Viszont kétélű kérdéseket vet fel. Két író levelezéséből kiderült, és számomra megrázó volt, hogy amikor Danilo Kiš meghalt, az egész életét, mindent, amit írt, az apjának ajánlotta. A belgrádi temetése is furcsa volt, nem következett az életéből. A halálát az anyjának adta. A gyomromban maradt ez a mondat, és akkor arra gondoltam, hogy tényleg ez van. Van az életünk és van a halálunk – közte meg van az irodalom, amit csinálunk –, és tényleg csak az számít, hogy ha lehet, az életünk őszinte legyen. Én úgy döntöttem, hogy normálisan akarom csinálni, nem akarom megjátszani magam. Viszont a könyv, az más. Az nem úgy van, hogy ülök és elkezdem írni, ami van.

– Hát, hogy van akkor?

– A szüleim mindent elolvasnak, amit írok, és nekem is fontos, hogy a szüleim lássák, mit csinálok.

– Te, például, amikor írsz, előfordul, hogy gondolsz arra, hogy na most, ha ezt ők...

– Nem, nem.

– ...a belső cenzúra nem működik?

– Nem, nem.

– Olyan nincs, hogy tekintettel rájuk nem írsz le valamit?

– Nem, ilyen nem. Mindent meg tudok osztani velük, amit talán még barátokkal sem. Bensőséges a kapcsolatunk. Ez persze félelmetesen hangzik, mert az ember így nagyon sokáig gyerek marad, ami jó is meg ijesztő is.

– Történeteket kapsz tőlük? Alakokat, figurákat a családból, vagy az ő elbeszéléseik nyomán?

– Azt igen. A *Kijárat az Adriára* az apám... Menyasszony pedig az anyám, de a két könyvemben mind a ketten jelen vannak, a családdal együtt. Mindig a családot írom, és

az anyai nagyanyám, aki sváb, és nyolcvanévesen is nagyon kemény asszony, az egyik központi figurája *A spanyol menyasszonynak*, elég sok kalamajkát csinál ennek a gyerek-lánynak az életében, mondván, hogy „minden fiú csak azt akarja”, és ez az útravaló fontos lesz a lány életében...

– Jó sok gondot okozott a hősödnek.

– Igen, elég sok gondot okozott, de amikor megkapta a könyvet, két nap alatt elolvasta, és azt mondta: hát, ezeket a fiúkat mind meg kellett írni? Ennyit mondott, arról nem esett szó, hogy őt milyennek írom meg. Semmi.

– Hallottad már, hogy az író nem úriember?

– Hallottam.

– És tudod, mire mondják?

– ...

– Vajon úrinő-e az író, amikor nő? Lehet-e úrinőnek maradni, ha mindenkit megírsz?

– Hát egy rendes író... Én rendes író vagyok.

– ...Minden író tiltakozik, mikor azt mondják neki, hogy a történet egy kicsit a te életed, meg önéletrajzi jellegű a mű, meg stb., te pedig, anélkül, hogy rákérdeztünk volna, elárultad, hogy a családodat írtad meg. Az egyik könyvedben az édesapád történetét, a másikban benne van édesanyád, és *A spanyol menyasszony nagymamája* a te valódi nagymamád. Meglep, hogy ezt te könnyen elárultad. Igaz, azzal a hősöddel, aki talán rád hasonlít *A spanyol menyasszonyban*, nem mondatsz ki vele olyan szörnyűségeket és nem láttatsz általa olyan szörnyűségeket, mint amiket *Olgával*, Csáth feleségével.

– A családomat és nem magamat. A kettő között óriási a különbség. Ez egy 14 éves lány, aki a regényben 12 éves és 21 éves kora között szerepel, abban a korban van, amikor a lányok a legkiszolgáltatottabbak talán, a legsérülékenyebbek...

– Senki nem írta le az új könyved kapcsán, hogy száz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy jöjjön egy író, és felfedezze ezt a nőlakot, Csáth feleségét, Olgát. A naplóból sokan ismerték, ismertük őt, mégsem merült fel senkiben, hogy mekkora figurája, alakja saját korának. Ez az egyik legnagyobb erénye a könyvednek. Sokan pedzegetik, hogy női sorsa Csáth Géza korában, de szerintem nem ez az érdekes. Az az érdekes, hogy te észrevetted ezt a nőt, észrevetted a sorsát, ezt a drámát ki tudtad bontani, és meg tudtad írni, egyfelől. Másfelől, hogy ezekben a párhuzamos történetekben sikerül az egyikben megláttatnod és megmutatnod a másikat. A két nő sorsa ugyanabban a században teljesedik ki, de kicsoda különbség: Olga valamikor a század elején küzd morfinista férjével, és áldozattá válik, a másik hölgyalakod, aminek nincs neve, a század végén válik el férjétől néhány napos házasság után, és jövőtlennek tűnik. A század végi lány sorsa időnként belecsúszik Olgáéba, aki a század elején élt egy egészen más kultúrában. Azt tartom fontosnak, hogy ezt valaki észrevette, és az te vagy.

– Köszönöm. Szabadkán – ahol por van meg szecessziós városháza – azzal a teherrel nőtem fel, hogy ott született Kosztolányi meg Csáth Géza. De azt soha senki nem mondta, hogy de hát te is... Jónás Olga sorsa mindig izgatott, és azt gondoltam, jó, hát akkor kezeljük ezt a helyzetet, és amikor tizenhét évesen szakmai gyakorlatra kellett mennünk a könyvtárba, találkoztam az eredeti Csáthot rajzokkal, mindennel...

– Mit értesz azalatt, hogy az eredetit?

– Az egyik naplóját, ami a városi könyvtárban volt. Aztán később láttam mást is.

– *Eredeti kézirat volt?*

– Igen. Kivették, megmutatták. Ugyanígy láttam azt a jegyzőkönyvet, amiben olvasható, hogy Kosztolányi bevágja az ajtót: tudok én úgy magyarul, mint a tanár úr, ugye? Fenyves Ferenc volt az az osztálytárs, aki őt megtámadta.

– *Bele is olvastál abba a naplóba?*

– Bele. Megnézed és – megriadsz. A városban keringett, hogy van ez a napló. Tizennyolctizenkilenc éves voltam, amikor hivatalosan is megjelent. Jól emlékszem, hogy Bori tanár úr óráján olvastam a pad alatt, és ijesztő volt. Az irodalommal foglalkozó gyerekek látták, találkoztak vele. De, mondom, inkább így riasztó élmény volt, majd néhány évvel később olvastam egy riportot, egy szemtanú visszaemlékezését, egy néniét, aki cseléd volt. Elmondta részletesen, hogy hogyan történt maga a gyilkosság.

– *Hol volt cseléd, náluk?*

– A faluban.

– *A faluban. És ismerte őket.*

– Jól ismerte, ott volt, épp akkor ott járt. Három lövés, ami után Olga átvonszolta magát a kovácsműhelybe, ugye ez az egy kép, Géza pedig lerogyott az orgonafa alá. Ennyi. Én csak ezt akartam volna megírni, Csáth Gézához nem tudtam volna hozzáférni, merthogy azért kell az embernek valami hely, valami levegő, amibe befészkelni magát, ahol tud mocorogni. Hát hol tudtam volna én mocorogni Géza mellett? Mit csinálhatok én, amit ő már nem csinált? Teljesen reménytelen lett volna a helyzetem egy ilyen emberrel, mint Csáth Géza. Így maradt nekem Olga, aki mellett lehet mocorogni, aki mellett csinálhatok olyasmit, amit ő nem csinált.

– *Azt mondod tehát, hogy Csáth neked adta Olgát? Saját magát pedig megtartotta, kisajátította saját maga számára.*

– Igen. A *Kijáratban* írom, hogy Csáth Géza élete és halála tökéletes. Tehát a halála is, az élete is egy befejezett műalkotás. Tényleg így gondolom. Nemcsak, amit létrehozott, hanem az élete is. Nem biztos, hogy szép, de egy műalkotás. Az esztétikai kategória, az esztétikai megvalósulás maga Csáth. Én ehhez nem tudtam hozzányúlni, mert nem lehet hozzányúlni, de Olgán keresztül igen. Én azt akartam előbb megírni, csak közben ki kellett okádni ezt a *Kijáratot*, mert az nagyon feszített engem.

– *Maradjunk még Olgánál. Ha jól értem, megragadott téged ez a női alak, akit csak Csáthtól ismerhettél, és gondoltad, hogy megpróbálsz megírni őt. Akkor már gondoltad, vagy csak utána kezdett foglalkoztatni téged az, hogy valami nincs rendben ezzel a nővel.*

– Amikor elolvastam a visszaemlékezést, nagyon megrázott az a mondat, hogy átvonszolja magát az udvaron, a kovácsműhelybe. Ez a mondat! Nem volt abban sok minden, csak annyi, hogy átvonszolja magát a kovácsműhelybe, és többet nem lehet tudni róla. A szenvedélyek meg olyanok, olyan természetűek, hogy az embert kiszolgáltatottá teszik. Mindenki azt gondolta, hogy nekem Jónás Olgát volt nehezebb megírni. És nem igaz. Nekem a lányt volt nehezebb megírnom. Iszonyúan küzdöttem vele.

– *Szenvedélyes vagy?*

– Hát igen. Hogy mondják azt, hogy nagyon sok bennem az érzés, és egyszerre sok. Meg sokfelé visz.

– És ez látszik is rajtad, szerinted?

– Igen. Nekem a nőt kellett értenem. Nincs olyan helyzet, hogy megszökik a kórházból, az elmeegógyintézetből, írja a végrendeletet, és mindent, ami a feleségéé, a rokonokra hagyja. És közben ott jönnek-mennek körülötte azok a nők, akiknek a sorsáról ő egyedül dönt? Ott a nyolc vagy tíz hónapos gyerek...

– Ez az ember, aki harmincéves, és beelép a fürtelembe, ahogy te fogalmaztál, az azért nagyon nő. Akkor is, ha itt ül velem szemben, meg akkor is, ha benne van egy regényben, meg akkor is, amikor írja ezeket a regényeket. Tehát azt hiszem, hogy te vállalod azt, ami ellen sokan tiltakoznának, hogy téged ebben a két figurában – a névtelen alakban és Olgában –, nőként is érdekelt a nő. Empatikus vagy Olgával is.

– Zavarban vagyok. Nem magamat írtam. Azt kell mondjam, hogy az ember ilyen – nem magamat írtam, tehát nem így gondolom. Az ember harmincéves elmúlik, beelép a fürtelembe, és azt mondja, hogy na, most akkor mi van? Miért nem tudom úgy az életet, mint mások? Miért nem tudom olyan egyszerűen? Miért nem tudom elkezdni itt, és csinálom idáig, és akkor úgy rendben lenne. Miért? Állandóan ezek a kavarodások a fejemben. És – mert egyébként ugye a kavarodások a könyvet is jelentik: vagy megírom, vagy nem. Nagy tűzhányók voltak ezek bennem meg az élet maga. Erről jutott eszembe, hogy viszont tényleg itt volt ez a csávó, ez a Géza, akit tényleg szeretett ez a nő. Engem az érdekelt, hogy hogy van ez? Empatikus vagyok én Csáthtal is.

– Az előbb azt mondtad, hogy Csáth élete születésétől a narkománián keresztül a haláláig egy tökéletes mű. De azért, hogy is mondjam...

– Nincs egy jó pillantásom rá?

– Hát, egy lehet, hogy van.

– Na jó, de hát az előző regényben megdicsőült Csáth. Az ember fejében van valami egyensúly...

– Azt írta valaki A spanyol mennyasszonyról: erotikus lányregény. Meg azt is írták, hogy férfi és nő viszonya Csáth korában és ma. Ezekhez mit szólsz?

– Hogy erotikus?

– Hogy erotikus lányregény.

– A csíkos meg a pöttyös könyvekkel az volt a probléma, hogy soha nem derült ki belőlük, hogy hogy is van ez, hogy történik a csók? Azért elolvastuk, és megpróbáltuk a filmekből ellesni. Tizennégy és fél éves és fél éves fiam van, tudom, hogy ez ma már tizenkét éves korban nem egy etwas, nagyot fordult a világ. A nyolcvanas évek legelején ezek nem voltak olyan egyértelmű dolgok, én ennek a hiányát, a kukucskálást akartam megírni. Hogy az erotikus lenne? Nem tudom. Szerintem az ember, hogyha érzékeny ír, akkor az nem csak kapcsolat, és nem csak a test felől. Lehet, hogy van érzéki hozzáállás az íráshoz, vagy a szöveghez, vagy dolgokhoz, és lehet, hogy az enyém az. De hát ez nem csak a fiú-lány között lehetséges, nem szűkíteném ennyire le.

– Párhuzamosan fut két történet, két nő sorsa. Az egyik során egy 20. század végi, 21. század eleji, tizenkét éves lányt ismerünk meg, aki talán huszonegy, amikor az a házasság – hát most bekövetkezik, vagy nem következik be, mindenesetre megtörténik, majd rögtön utána követi a válás. Ezzel párhuzamosan, illetve – nagyon jó ritmusban – váltogatják egymást a történetek, ott van Olga sorsa, a másik nőé, Csáth Géza feleségének a története, a Jónás Olgáé. Egy,

talán az utolsó nap története. Nehéz lett volna giccsmentesen megoldani Jónás Olga-történetet akkor, ha vele párhuzamosan nem vezetted végig ennek a fiatal lánynak a történetét is. Vannak itt Olga esetében horrorisztikus elemek is. Akarjuk, nem akarjuk, a fiatal lánynak a szemével is látjuk, kell és tudjuk látni Olga történetét. Ugye sokan fölteszik a kérdést, hogy miért pont ez, mi szükség van erre a párhuzamra. Szerintem pontosan azért, mert Olga történetét nem lehetett volna megírni, csak elrontani lehetett volna a másik lánynak a története nélkül. Én azt hiszem, jó döntés, hogy majdnem száz év választja el a két nőt egymástól, és nagyon jó az is, hogy a fiatal lány ténylegesen ugyan nem látja, de rajtunk keresztül mégiscsak ismerheti, ismernie kell Olgát.

– Köszönöm. Van, aki számon kéri, hogy miért nem kapcsolódik jobban a két történet, illetve mások meg azt mondják, hogy minek egyáltalán ez a fiatal lány, tehát hogy miért nem csak Olgáról szól a könyv. Azt gondolom, hogy egyrészt kevés, másrészt mindig a határhelyzet az izgalmas. Ha az ember bármit csinál – azt gondolom, ha bármit csinálunk... az irodalomban vagy a regényírásban, csak az megengedett, ami kihívás is. Ennek vannak veszélyei, a *Kijárat* után, ami máshogyan beszél, más a nyelve, mindenben más, nem akartam ugyanazon a nyelven írni, mást kerestem. Az írásban az a jó, ami a legroszszabb benne, a küszködés, a görcs, amikor nem jön.

– *Menet közben is tanulod az adott mű nyelvét.*

– Igen. És hogyha már megy, simán írom az oldalakat, akkor ott már nagyon nagy baj van. Ezzel kapcsolatban még valamit szeretnék elmondani. A két történet azért megy ebben a formában párhuzamosan, mert ez nagyobb kihívás volt nekem, noha lehetnének éppen rokonok is. Nem is vetem el az ilyenfajta kapcsolódást, készítettem is ilyen változatokat. Végiggondoltam, mi lenne, ha Olgát a cselédlány megmentené – de ez már múlt idő. Tehát azt gondolom, hogy a regényírásnak ez egy befejezett része. Ha megengeded, szeretném elmondani, hogy nem csak Jónás Olga szerepel itt, és nem csak ez a lány, hanem Tersánszky Józsi Jenőnek *A céda és a szűz* című regényéből a két cselédlány, Ágnes és Veron onnan van. *A céda és a szűz*ből egy jó kis részt át is emeltem. Azt gondolom, hogy arra, hogy ebbe az irányba is elmegy majd a regény, az első mondat, az első fejezet is utal, és pedig az, ugye, hogy én, azt hiszem, hogy lényegileg még szűz vagyok.

– *Többször elhangzik majd a regény során.*

– Igen, ez Jónás Olga igazi kiszolgáltatottsága. De én azt gondolom, hogy ez azért annál sokkal több. Tersánszky regényében a cédáról kiderül, hogy ő az erkölcsös, a szűzről pedig, hogy ő aztán... Jöhetnek is a diákok. Engem igenis bosszant a nők helyzete. Nem érdekel, hogy a férfiak mindig fontosabb pozíciókat, helyzeteket hajtanak ki maguknak, rivalizálnak, versenyeznek. Ami viszont izgat, hogy érzékeny, intelligens férfiak olyanokat mondanak, hogy a csizmával, ha belelépsz, a trutyiba, azt le lehet mosni, és az rendben van, de ha a csizmába belemegy a trutyi, az már soha többet nem lesz csizma. Ez annyira igazságtalan. Az összes társadalmi szavazójogot odaadni, de ezt ne mondják. Ez engem nagyon sért.

– *Abban a sorrendben írtad a két sors fejezeteit, ahogyan a könyvben sorakoznak, vagy megírtad az egyik nőt, aztán a másikat és összeszerkesztetted ebbe a végső sorrendet?*

– Nem. Folyamatosan írtam. A ritmus, ami megmaradt, ahogyan a fejezetek váltják egymást, az az én ritmusom is volt.

– *A történet is ezt kívánja. Három fejezet a lányból, majd egy Olgából, és fordítva is...*

– Így is írtam. A történetek számomra is így követték egymást. Elhangzott az, hogy horrorisztikus, nem gondolom, hogy horrorisztikus, ami Olgával történik, azt gondolom, hogy teljesen hétköznapi.

– *Attól még lehet horrorisztikus, hogy hétköznapi.*
– Annyira nem durva. Jó, a végén lelövik és az...

– *Szörnyű!*
– ...tragédia, valóban.

– *Ami azt megelőzi, és ott van egy nyolc vagy tíz hónapos gyerek közöttük.*
– Igen, igen. De hogyha a történethez semmit sem teszünk hozzá, akkor csak egy újság-hír marad.

– *Mindez miért történik? Fogalmazzuk meg nyersebben: Csáth nevel magának egy kurvát, akit akkor végez ki, amikor az már nem csak az övé.*

– Egyértelmű. De van itt még egy probléma. Csáth, amikor először beadta magának a morfiomot, megfertőződött. Az első tűszúrástól. Ő attól félt a leginkább.

– *Ugyanazt a betegséget kapta meg, amit az a hölgy, akit...*
– Igen, ez egy sorvadással járó betegség volt.

– *Tudta, hogy gyógyíthatatlan.*

– Igen. A függőségével párhuzamosan előrehaladó betegség is romba döntötte. Az biztos, hogy ő eldöntötte, Olga ne lássa, amikor ő kiszolgáltatottá válik. Olga mondja is valahol, hogy Csáth Géza nem akarja, hogy Olga lássa az ő kiszolgáltatottságát. Egyértelmű, hogy Csáth Géza nem fogja megengedni, hogy olyan helyzetbe kerüljenek, hogy a nő ezt lássa. Nem! Nincs ilyen. Kész.

– *Fontosnak tartom itt megjegyezni, talán egyetértesz velem, hogy végig a te regényedben szereplő Olgáról és Csáthról beszélünk, és nem Csáth Gézáról és nem Jónás Olgáról, hanem azokról, akiket te a regényedben megírtál.*

– Igen.

– *A versenyfutás köztük, hogy melyik öli meg a másikat, nagyon-nagyon jó, ilyen csak nő tud kitalálni. Már elnézést kérek.*

– Van ilyen állapot, azt gondolom, amikor kapcsolatokban és akár barátságokban, házasságokban az emberi viszonyok eljutnak egy ilyen pontra, amikor a szadizmus jön elő. Egyetlen cél van: bántani a másikat.

– *Play Csáth. Megelőzni a másikat – a megsemmisítésben.*

– A megsemmisítésben, igen. De nem ez a lényeg, hanem hogy fájdalmat okozni a másiknak. Igen. Azzal kezdődik, hogy bántani akarunk.

– *Azzal kezdődik, hogy résen kell lenni, mondja Olga nagyon sokszor. Még van valami, nagyon sokszor elhangzik. A kín.*

– Igen. Az történt, hogy maga a szó, hogy kín, mire negyvenéves lettem, tartalmat is nyert.

– Az ember rád néz, és egy vidám, mosolygó, kiegyensúlyozott embert lát benned, én soha sem gondolnám, hogy te ezeknek a szenvedéseknek, akár a leíró szintjén is, tehát a birtokában vagy, hogy ismered a kín nyelvét, tudod, hogyan és mi zajlik le az emberben, amikor szenved, amikor fáj a lelke. Olga a te történetedben végig sarokban van. Neki a sarokból kell valamilyen irányba kitörnie. Honnan ismered ezeket a helyzeteket?

– Kedves Jenő történetét is én írtam, a *Másik történet* című novelláskötetemben megjelent.

– De a *Kedves Jenő utal* Kosztolányira.

– Egyértelműen igen.

– És ez olyan, mintha egy külön novella lenne az Olga történetében. Nem?

– Igen.

– Legalább háromszor tetten érhető, hogy külön novella van beépítve a történetbe.

– Így van. Sok filmet nézek, szeretem, ha erre-arra kanyarog a történet, amitől felüdül az ember. Impulzusokat ad. Nem bírom az egyenes történeteket.

– Szőjük tovább a történetet: Olga rájön, a naplóból jön rá arra, hogy ki is valójában az ő férje. Csáth rábírja arra, hogy fölolvassa neki ezeket a részeket. Az egyik történetben ott van ez a nagyon kedves, ártatlan, bűbájos, neve nincs kislány, aki keresi a szerelmet. Egyszer csak úgy véli, hogy meg is találta, de végig bizonytalan. Ez egy oly szép lánytörténet. Ezzel párhuzamosan történik ez a másik, sokszor horrorba hajló, de mindenképpen affelé tartó, majd abba torkolló történet. Azon gondolkodtam, hogy benned, a te lelkedben ez a két dolog, ez a két történet hogy az ördögbe fér össze?

– Ilyen típusú vagyok, háromféle. Jó is meg vidám, és elég harcos is.

– Mikor vagy az?

– Mindig.

– Kikkel harcolsz?

– Azzal, aki azt mondja, hogy nem úgy lesz, ahogy én mondom. Emiatt aztán én nem nagyon tudom elképzelni azt, hogy sarokban legyek. De ez butaság, mert az az ember, aki nagyon sebezhető, sokat van sarokban is.

– Mintha kicentiznéd, hogy mikor mi történjen. Sokat foglalkozol azzal, hogy az olvasót továbblendítsd? Úgy ki van mérve a történet, hogy folyamatosan ébren tartsa az érdeklődést.

– Bácskában általában nem egy történet mondódik el, hanem mindenki ötöt akar elmondani. Ki kell verekedni a helyet, meg az időt meg a teret. Ezt a fiammal és szüleimmel úgy szoktuk megoldani, amikor már nagyon durva a helyzet, és mindenki mondja a magáét, hogy egyikőnk bejelenti: most én tartok előadást! Akkor a többieknek csöndben kell maradniuk és meg kell hallgatniuk a másikat.

– Egyszer csak átveszed a szerepet?

– Igen, hogy rám figyeljenek.

– Befogod egyik szereplődnek a száját és gyorsan hangot adsz a másiknak?

– Amikor én mesélek, rám szoktak szólni, hogy na, jól van Ildikó, de mit akarsz mondani? Akkor én nagyon megrémülök, hát mit tudom én, hogy mit akarok mondani.

– Én meg azt gondoltam, hogy ez éppen olyan tudatos ritmusváltás, mint a filmekben vagy a fociban. Nálad is valami ilyesmit éreztem: elandalítod az olvasót, nem hosszú időre, majd egyszer csak történik egy váratlan ritmusváltás, fordulat a történetben, ami fölcsigázza az embert ismét. Olga szerepjátékos is, megpróbál játszani ezzel a pasival.

– Még szép. Gondolom, ezt régen jobban tudták a nők. Nem szeretném az életből magyarázni a regényt, mert ugye, ez egy regény, Jónás Olga története egy regény. Hogy milyen játékaik vannak, az is egy regény, én találtam ki. És nem szeretnék abba a hibába esni, hogy az élet felől magyarázom azt, ami nem úgy van, vagy aminek ahhoz nincs köze.

– Az egyik ilyen szerepnek azt gondolom, amikor Olga azért tanítja meg szeretni a testét, hogy ezt a zseniális férfit boldoggá tegye. Részéről ez egy játék, ami majd tragédiába fordul. Többször mondja Olga – és talán ezért odaadó és elfogadó –, hogy a legzseniálisabb férfihoz mentem feleségül.

– Ezt így kell mondani. Jónás Olga egy kis Hamupipóke, tizenhárom éves, iszonyúan szerette, fontos volt neki a teste. Érzéki nő volt, és... Olyan nőt akartam én megírni, aki méltó párja is ennek a Csáthnak. Mert hogyha nem az, hogyha nincsenek meg a maga titkai, akkor lehet, hogy giccs lesz, nem hiteles az a fájdalom. És ekkor következik testi dolgoknak a leírása, mert ő ugye megcsalja a férjét, amíg az a kórházban van.

– Sőt, a legjobb barátjával, akire rá van bízva, hogy vigyázzon rá, ne csálja meg.

– Igen. Azt akartam megírni, hogy ez a nő Csáthnak méltó párja legyen.